

Шифр: Контрабанда

Тема: **Контрабанда як загроза фінансовій безпеці України**

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ КОНТРАБАНДИ ЯК ЗАГРОЗИ	
ФІНАНСОВІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ.....	6
1.1. Теоретико-правовий базис контрабанди.....	6
1.2. Фінансова безпека держави через призму фіскальних загроз.....	8
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ КОНТРАБАНДИ ЯК ЗАГРОЗИ ФІНАНСОВІЙ	
БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ	15
2.2. Аналіз обсягів нелегального імпорту та контрабанди.....	15
2.1. Характеристика основних способів вчинення контрабанди.....	18
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПРОТИДІЇ КОНТРАБАНДИ В КОНТЕКСТІ	
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	22
3.1. Діяльність митних органів з протидії контрабанді та порушенню митних правил.....	21
3.2. Стратегічні вектори боротьби з контрабандою.....	25
ВИСНОВКИ.....	28
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	31
ДОДАТКИ.....	35

ВСТУП

Актуальність теми. За оцінками численних наукових та експертних досліджень в Україні значні масштаби проявів порушень митних правил, контрабанди та корупції в митній сфері. В епоху глобалізації, в стані невизначеності та непередбачуваності розвитку соціально-економічних процесів через світову пандемію, спричинену поширенням коронавірусної інфекції, на тлі посилення інтеграції у світовий економіці та експансії контрабандних явищ, актуальності набуває проблема забезпечення фінансової безпеки держави.

Контрабанда та порушення митних правил завдають не лише вагомої економічної та соціальної шкоди в державі. Від численних митних злочинів страждає державний бюджет, національні товаровиробники, спотворюється ринкова конкуренція і збагачуються злочинні угруповання. Це підтверджує актуальність даного дослідження для побудови в Україні правової соціальної держави та забезпечення її фінансової безпеки.

Питання контрабанди та незаконного імпорту в Україні досліджували такі вчені, як А. Войцещук, І. Бережнюк, В. Волошин, С. Герчаківський, А. Годяк, П. Горбаченко, О. Гребельник, Т. Джеймс, Є. Додін, М. Дорош, С. Дьомін, О. Дьяченко, С. Капітанець, Г. Кириченко, А. Клочко, В. Комзюк, М. Кравець, О. Леонідова, В. Ліпинський, П. Пашко, Х. Передало, М. Погорецький, А. Саварець, Г. Соломенко, А. Тимошенко, О. Федотов, В. Ченцов, та інші.

Внесок вітчизняних та зарубіжних науковців є суттєвим, однак наявний науковий доробок не виключає необхідності наукових досліджень контрабанди, зокрема з позиції її впливу на забезпечення фінансової безпеки

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є обґрунтування теоретичних та практичних аспектів контрабанди як загрози фінансовій безпеці України та формулювання пропозицій щодо шляхів боротьби з нею.

Для досягнення поставленої мети було поставлено наступні завдання:

- охарактеризувати теоретико-правовий базис контрабанди;
- дослідити сутність фінансової безпеки держави через призму фіскальних загроз;
- проаналізувати обсяги нелегального імпорту та контрабанди;
- охарактеризувати основні способи вчинення контрабанди;
- висвітлити діяльність митних органів з протидії контрабанді та порушенню митних правил;
- окреслити стратегічні вектори боротьби з контрабандою.

Об’єктом дослідження є незаконне переміщення товарів через митний кордон держави в контексті фіскальних втрат.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти контрабанди як загрози фінансовій безпеці.

Методи наукового дослідження. Робота базується на загальнонаукових та спеціальних методах і підходах до пізнання, які дають можливість комплексно окреслити та вирішити теоретичні та практичні завдання даного дослідження. У дослідженні використано методи логічного узагальнення, системного підходу, порівняння та синтезу. До спеціально-наукових методів, які використані в роботі, відносяться методи економічного аналізу і статистичних групувань, різноманітні фінансово-розрахункові методи. За допомогою цих методів був проведений аналіз статистичних даних, які характеризують порушення митних правил та контрабанду в Україні. Метод графічного зображення використаний для виконання розрахунково-аналітичної роботи та зображення результатів дослідження; абстрактно-логічний – для узагальнення та формулювання висновків.

Інформаційну основу дослідження становлять Митний кодекс України, Кримінальний процесуальний кодекс України, а також інші акти чинного законодавства з питань досліджуваної проблематики, матеріали Державної служби статистики України, Державної митної служби України, Державної казначейської служби України, а також дані аналітичних агенцій та міжнародних фінансових інститутів.

Апробація результатів. Основні науково-практичні результати магістерського дослідження оприлюднено у доповіді на XVII Всеукраїнській науково-практичній студентській конференції «Фіскальна політика України в умовах євроінтеграційних процесів» (19 листопада 2020 р., ЗУНУ, м. Тернопіль).

Загальна характеристика роботи. Наукова робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Основний обсяг роботи становить 30 сторінок. Робота містить 2 таблиці та 7 рисунків, 5 додатків. Список використаної літератури налічує 32 джерела.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ КОНТРАБАНДИ ЯК ЗАГРОЗИ ФІНАНСОВІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ

1.1. Теоретико-правовий базис контрабанди

“Нові корупційні можливості – одна з найбільших проблем у сфері економічних і політичних перетворень. Вони можуть призвести до нуля перспективні реформи, зменшуючи їхню законність і справедливість. Корумпована податкова та митна системи, що створюють сприятливе середовище для деяких груп та окремих осіб й ігнорують інших, можуть зруйнувати спроби поставити країну на тверду фінансову основу і дискредитувати реформу” [1]. Ця теза професора Єльського університету С. Роуз-Екerman є особливо актуальною для нашої країни.

Сучасний термін «контрабанда», походить від італійського «contrabando» і означає «contra» – проти, «bando» урядового указу – проти урядового указу. Контрабанда як злочин передбачена законодавством практично всіх країн світу.

Контрабанда є суттєвою складовою економічної злочинності, що пов’язана з ухиленням від сплати митних платежів. Характерними рисами контрабанди є високий рівень технічного забезпечення та міжнародні зв’язки. Внаслідок контрабанди відбувається неконтрольоване насичення внутрішнього ринку продукцією іноземного виробництва, що сприяє витісненню вітчизняних товарів та втрати значних сум митних платежів.

Згідно з ч. 1 ст. 201 Кримінального кодексу України (далі – ККУ), контрабанду трактують як переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю культурних цінностей, отруйних, сильнодіючих, вибухових речовин, радіоактивних матеріалів, зброї або боєприпасів (крім гладкоствольної мисливської зброї або

бойових припасів до неї), частин вогнепальної нарізної зброї, а також спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації [2].

Характеристика предметів контрабанди представлена у додатку А.

За контрабанду особа притягається до кримінальної відповідальності. Види контрабанди та міру покарання за її вчинення наведено у додатку Б.

З 1 січня 2019 р. встановлено кримінальну відповідальність також за вивіз за межі України цінних і рідкісних порід дерев шляхом доповнення ККУ ст. 2011 «Переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю лісоматеріалів або пиломатеріалів цінних та рідкісних порід дерев, лісоматеріалів необроблених, а також інших лісоматеріалів, заборонених до вивозу за межі митної території України». Крім того, до злочинів, що вчиняються у сфері державної митної справи, належать також діяння, передбачені ст. 305 ККУ «Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів» [2].

В Україні незаконне переміщення через митний кордон інших товарів, окрім зазначених вище, не є карним злочином, а розглядається як правопорушення, за які передбачена адміністративна відповідальність, – порушення митних правил, за винятком випадків наявності ознак, пов'язаних зі злочинами. Відповідно до ст. 458 Митного кодексу України (далі – МКУ), порушення митних правил – це адміністративне правопорушення, яке становить протиправні, винні (умисні або з необережності) дії чи бездіяльність, що посягають на встановлений МКУ та іншими актами законодавства України порядок переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, пред'явлення їх органам доходів і зборів для проведення митного контролю та митного оформлення, а також здійснення операцій з товарами, що перебувають під митним контролем або контроль за якими покладено на органи доходів і зборів МКУ чи іншими законами України, і за які передбачена адміністративна відповідальність [3].

Види порушень митних правил, регламентовані гл. 68 МКУ, наведено у додатку В.

У 2012 р. контрабанду у вигляді переміщення товарів через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю було декриміналізовано як злочин [4]. Відтоді дискусії про правильність такого кроку не припинялися. Беручи до уваги негативний вплив незаконного імпорту на економіку України, вважаємо обґрунтованими пропозиції відновити кримінальну відповідальність за такі дії.

Загроза контрабанди полягає не тільки у втратах бюджету, а й у спотворенні внутрішнього ринку й справедливого конкурентного середовища, від чого страждає легальний бізнес, а відтак і вся економіка. Опосередковано контрабанда є інструментом субсидування основних торговельних партнерів [5].

Підвищена суспільна небезпека контрабанди та митних деліктів загалом полягає у негативних впливах на функціонування суспільних відносин, оскільки вони деформують економічні відносини та перерозподіл суспільної власності, викривлюють соціальні зв'язки.

1.2. Фінансова безпека держави через призму фіскальних загроз

Події, що відбуваються в Україні впродовж останніх років, та негативні кризові явища, до яких вони призводять, на тлі розгортання пандемії COVID-19 загострили потребу забезпечення економічної безпеки нашої країни, швидкого реагування на зовнішні загрози та протидії можливим негативним наслідкам таких загроз. Важливою складовою економічної безпеки є фінансова безпека, яка розглядається науковцями як основний критерій здатності держави здійснювати самостійну фінансово-економічну політику відповідно до своїх національних інтересів [6].

Розглянемо наукові погляди щодо визначення поняття «фінансова безпека». Моніторинг наукової літератури засвідчує наявність як вузького підходу до трактування сутності даного поняття, так і підходу, що вирізняється комплексним характером.

Згідно з першим баченням, фінансова безпека розглядається як стан фінансової, грошово-кредитної, валютної, банківської, бюджетної, податкової систем, який характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів, здатністю забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та економічне зростання [7].

Такий підхід пропонує також Н. Кравчук, вказуючи, що він характеризує фінансову безпеку з точки зору статички. Проте, вона виділяє й інші аспекти, застосовуючи комплексний підхід, а саме [8, с. 26]:

- з позицій ресурсно-функціонального підходу фінансова безпека – це захищеність фінансових інтересів суб'єктів господарювання на всіх рівнях фінансових відносин; забезпеченість домашніх господарств, підприємств, організацій і установ, регіонів, галузей, секторів економіки, держави фінансовими ресурсами, достатніми для задоволення їх потреб і виконання існуючих зобов'язань;

- у контексті нормативно-правового регламентування фінансова безпека передбачає створення таких умов функціонування фінансової системи, при яких, по-перше, фактично виключена можливість спрямовувати фінансові потоки в незакріплені законодавчими нормативними актами сфери їх використання і, по-друге, до мінімуму знижена можливість зловживання фінансовими ресурсами.

Комплексно також тлумачать зміст фінансової безпеки такі науковці, як О. Барановський та В. Мартинюк.

Так, О. Барановський під фінансовою безпекою розуміє важливу складову частину економічної безпеки держави, що базується на незалежності, ефективності і конкурентоспроможності фінансово-кредитної сфери України,

яка відображається через систему критеріїв і показників її стану, що характеризують збалансованість фінансів, достатню ліквідність активів і наявність необхідних грошових і золотовалютних резервів, ступінь захищеності фінансових інтересів на всіх рівнях фінансових відносин, стан фінансових потоків в економіці, що характеризується збалансованістю і наявністю апробованих механізмів регулювання і саморегулювання [9].

З точки зору В. Мартинюка, фінансова безпека – це важлива складова економічної безпеки, яка має прояв на всіх рівнях фінансових відносин (мікро-, мезо-, макро-, мегаекономічний рівні), й спрямована на захист життєво важливих фінансово-економічних інтересів особистості, домогосподарства, підприємства, організації, установи, галузі господарського комплексу, підсистем національної економіки, регіону, держави, економічної системи на рівні світового господарства через дослідження джерел зародження можливих небезпек і потенційних загроз, та вжиття необхідних цільових заходів щодо нейтралізації дестабілізаційних чинників й мінімізації / елімінації ендегенних й екзогенних загроз з метою досягнення фінансової незалежності, стабільності, забезпечення збалансованого розвитку фіскальної сфери, банківського та небанківського фінансового секторів, ефективного здійснення митної справи, реалізації обґрунтованих грошово-кредитної, антиінфляційної та валютної політики, здійснення виваженої боргової політики, поліпшення інвестиційного клімату, зміцнення фінансового потенціалу реального сектору економіки, суб'єктів господарювання, домашніх господарств [10].

З наведених визначень бачимо, що фінансова безпека є складною економічною категорією, яка характеризується розмаїттям трактувань не лише щодо її економічного змісту, а й структурних складових. Переважно до складових фінансової безпеки держави відносять бюджетну, боргову, грошово-кредитну (монетарну), валютну, інвестиційну, банківську безпеку та безпеку небанківського фінансового сектору (фінансову безпеку страхового та фондового ринків) [7].

В рамках нашого дослідження розглянемо детальніше таку важливу складову фінансової безпеки, як бюджетна, суть якої зводиться до забезпечення стану платоспроможності та фінансової стійкості державних фінансів внаслідок достатності бюджетних ресурсів, зокрема податкових надходжень.

Характеризуючи сучасні загрози фінансовій безпеці у контексті повноти забезпечення доходів державного бюджету, варто врахувати, що сучасний розвиток національної економіки ускладнюється складними кризовими умовами та військовим конфліктом. Що ж до внутрішніх проблем української економіки, то до найбільш значимих слід віднести політичну нестабільність, високий рівень корупції, недостатньо ефективного проведення реформ, зокрема в митній сфері, невиважена фіскальна та монетарна політика уряду тощо.

Всі перераховані вище фактори у сукупності негативно вплинули на стан виконання дохідної частини бюджету. За оцінками Рахункової палати України, у 2019 році планові показники окремих доходів державного бюджету не виконано загалом на 82 млрд грн. Як видно з таблиці 1.1, у 2019 р. доходи загального фонду державного бюджету становили 880 млрд грн, або майже 97 % планового показника. У I півріччі 2020 р. негативні тенденції невиконання планових показників держбюджету продовжились.

Акцентуємо, що недонадходження доходів до бюджету в основному відбулося коштом митних платежів: Державна митна служба не виконала планові показники за платежами до бюджету на 21,4 % (34 млрд грн), а Державна податкова служба – лише на 0,6 % (1,7 млрд грн) [11].

Розглядаючи фінансову безпеку, зазначимо, процес адміністрування митних платежів є складовою фіскальної функції держави, що полягає у наповненні державного бюджету. До митних платежів відноситься податок на додану вартість із ввезених в Україну товарів, акцизний податок із ввезених у країну підакцизних товарів і мито, які є елементами податкової системи України.

Таблиця 1.1

Виконання плану загального фонду доходів державного бюджету у частині митних платежів (2019 р. та I півріччя 2020 р.), млрд грн

№ з/п	Показники	2019			I півріччя 2020		
		план	факт	відс.	план	факт	відс.
	Всього доходів:	908	880	96,9	489	451	92,2
1.	Акцизний податок із ввезених на митну територію України підакцизних товарів	8	10	127,0	1,7	2,2	130,8
2.	Податок на додану вартість із ввезених на митну територію України товарів	321	287	89,6	149	116	77,7
3.	Ввізне мито	24	23	96,4	10	9	90,8

Джерело: складено автором за даними [12, 11].

Очевидно, що обсяги податкових платежів, що адмініструються митними органами, визначальним чином залежать від зміни обсягів імпорту товарів. За даними НБУ, вартісний обсяг імпорту товарів у першому півріччі 2020 року, у порівнянні з відповідним періодом 2019 року, знизився на 16,6 % (в основному через скорочення імпорту вугілля, нафти і нафтопродуктів, чорних металів і легкових автомобілів) [11].

Треба врахувати, що вагомим фактором впливу на міжнародну торгівлю та економічну активність стала пандемія коронавірусної хвороби COVID-19. У період карантину Україна та її торговельні партнери зіштовхнулись зі значним скороченням обсягів торгівлі внаслідок вимушених обмежень та зниження доходів домогосподарств й бізнесу.

Попри це, скорочення бюджетних доходів через падіння обсягів імпорту є яскравим свідченням хиткого фінансового стану держави через високу імпортозалежність економіки. Це несе вагому загрозу фінансовій безпеці, оскільки в Україні висока питома вага митних платежів в структурі доходів держави (рис. 1.1). Частка митних платежів у доходах ДБУ становить близько 40 %, у ВВП – близько 10 %. У 2019 році питома вага таких платежів значно

зменшилась, що зумовлено як недоліками у роботі митниці зокрема, так і наявними проблемами в економіці держави загалом.

Рис. 1.1. Питома вага митних платежів у доходах державного бюджету та ВВП за період 2015 р. – I півріччя 2020 р.

Джерело: складено та розраховано автором за даними [13, 14].

Отже, в Україні митні органи виконують вагомую фіскальну роль, яка реалізується також і шляхом забезпечення реалізації державної політики у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування законодавства з питань державної митної справи, запобігання та протидії контрабанді, боротьби з порушеннями митних правил [15].

Даний напрям митної роботи надзвичайно важливий з позиції зміцнення фінансової безпеки, оскільки сьогодні важливою глобальною проблемою є неконтрольовані міжнародні торговельні канали, через які здійснюється відтік фінансових ресурсів, в тому числі внаслідок незаконного імпорту. Зокрема, експерти Світової фінансової спільноти (Global Financial Integrity, GFI), оцінюючи обсяги незаконних фінансових потоків до яких належать доходи від корупції, незаконної експлуатації природних ресурсів, контрабанди, відмивання грошей, ухиляння від сплати податків та шахрайства у міжнародній торгівлі тощо, дійшли висновку, що найвагомішим джерелом

незаконних фінансових потоків є шахрайські операції у сфері зовнішньої торгівлі (близько 83,4%) [16].

Вітчизняні фахівці оцінюють щорічні втрати бюджету від ухилення/уникнення від сплати податків через порушення митних правил та контрабанду на рівні від 1 до 3% ВВП [17].

Зважаючи на сказане, одним з основних завдань держави у забезпеченні фінансової безпеки є боротьба з контрабандою та митними деліктами, передусім шляхом розвитку інституційного середовища.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ КОНТРАБАНДИ ЯК ПЕРЕШКОДИ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ В УКРАЇНІ

2.1. Аналіз обсягів нелегального імпорту та контрабанди

Для повноти аналізу в рамках нашого дослідження під контрабандою розглядатимемо незаконне переміщення усіх товарів (не лише тих, переміщувати які заборонено або обмежено українським законодавством) поза митним контролем або приховуванням від митного контролю, включно з частковим чи викривленим декларуванням.

Зауважимо, що оцінка митних деліктів ускладнена внаслідок відсутності статистичних даних. Чи не єдиним способом розрахунку потенційних обсягів нелегального імпорту та контрабанди є порівняння статистичних даних щодо обсягів торгівлі товарами національних органів статистики України та країн торговельних партнерів.

Щорічні обсяги потенційної контрабанди та порушення митних правил за оцінками науковців знаходяться у діапазоні 226-320 млрд грн, з відповідними втратами бюджету у сумі від 68 до 96 млрд грн. На рис. 2.1. наведено суми розбіжностей в статистичних даних країн-експортерів щодо імпорту в Україну, що базується на порівнянні даних Світового Банку щодо експорту до України з 50 юрисдикцій (на які загалом припадає понад 94% офіційного українського імпорту) та митної статистики щодо імпорту Державної фіскальної служби за період 2016-2017 рр. та Державної митної служби України за 2018 рік [18].

Як бачимо, простежується тенденція до збільшення обсягів потенційної ввізної контрабанди. Зокрема, у 2018 р. даний показник збільшився на 0,94 млрд дол або 45,4 %.

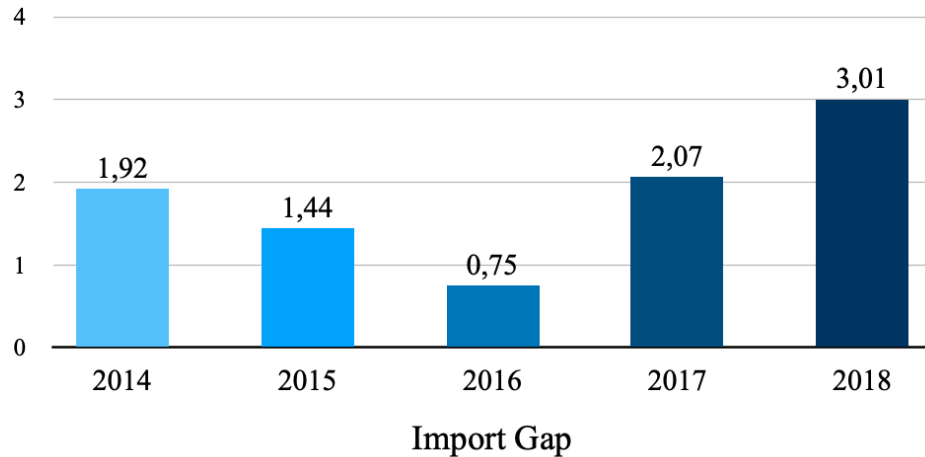

Рис. 2.1. Обсяг розбіжностей статистичних даних щодо імпорту в Україну, млрд дол США[18].

Згідно з результатами інших досліджень, обсяги контрабанди оцінюються на рівні 11,9 – 13,5 млрд дол у 2018 – 2019 рр., проте, тенденція до зростання підтверджується [19].

У географічному розподілі найбільші порушення у торгівлі спостерігаються з сусідніми державами України по сухопутному кордону та найбільшими торгово-економічними партнерами в зовнішніх відносинах. З рис. 2.2 видно, що найбільшим джерелом поставок контрабанди в Україну є Польща (16,7%), Російська Федерація (15,7%), Німеччина (9,5%), Угорщина (7,1%) та Китай (3,9%) [19].

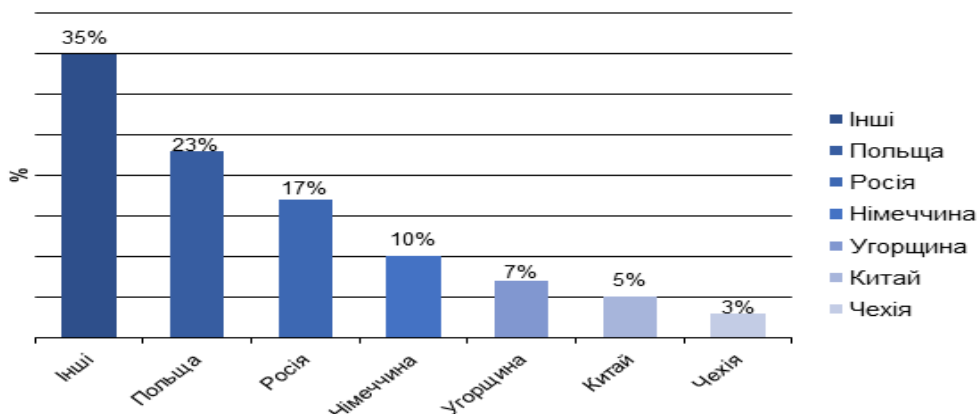

Рис. 2.2. Країни, з яких здійснюється контрабанда в Україну у 2009-2019 рр.

Джерело: складено автором за даними [19].

Нелегальний імпорт та контрабанда є причиною недотримання платежів до бюджету через втрату потенційних митних платежів. На рис. 2.3. показано результати розрахунку бюджетних втрат сум ПДВ, акцизного податку та мита, отримані на основі розрахованих ставок середньозваженого податкового навантаження та розрахованих значеннях контрабандних поставок в розрізі товарних груп.

Оскільки база оподаткування ПДВ, що справляється при ввезенні товарів на митну територію України ширша, ніж в акцизного податку та мита, а ставка вища, то відповідно бюджет недоотримує значні суми саме ПДВ.

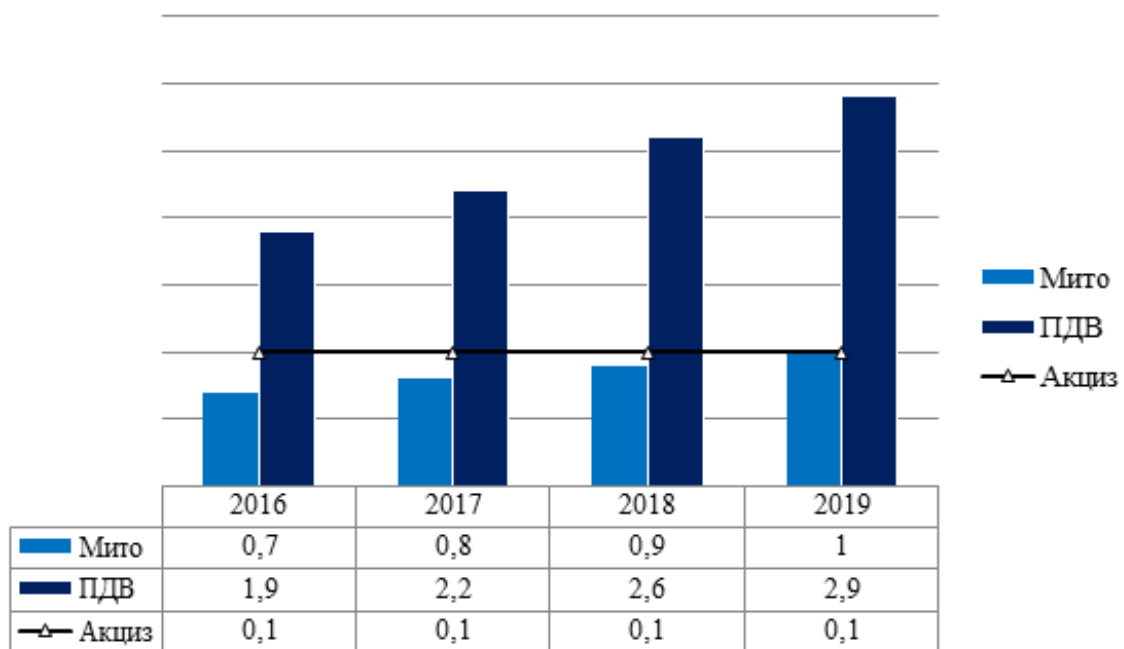

Рис. 2.3. Бюджетні втрати через контрабанду, млрд грн

Джерело: складено автором за даними [20].

Причини порушень в митній сфері та поширення контрабандного переміщення товарів узагальнено у додатку Г. Головними чинниками, які створюють сприятливі умови для контрабанди, є передусім корупція в митних та правоохоронних органах, неефективний розподіл повноважень між митними органами та правоохоронними та контролюючими органами України та недостатня координація їх дій з митними органами інших держав щодо обміну інформацією.

2.2. Характеристика основних способів вчинення контрабанди

Залежно від особливостей дій вчинення контрабанди можна виділити її різновиди, представлені у додатку Г. Переміщення предметів через митний кордон України поза митним контролем означає їх переміщення [3]:

- 1) поза місцем розташування митниці;
- 2) поза часом здійснення митного оформлення (тобто до відкриття чи після закриття митниці, яка є тимчасовою або працює не цілодобово);
- 3) із використанням незаконного звільнення від митного оформлення.

Переміщення предметів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю, поділяється на фізичне та документальне.

Під час фізичного приховування предметів контрабанди намагаються сховати від очей посадової особи митного органу, зокрема [3]:

- 1) з використанням тайників;
- 2) з використанням інших засобів, що утруднюють виявлення предметів (з приховуванням предметів в організмі чи на тілі людини або тварини, в одязі, взутті, головному вбранні, в порожнинах транспортного засобу, в багажі, продуктах харчування, речах особистого користування тощо);
- 3) шляхом надання одним предметам вигляду інших через істотну заміну зовнішніх характерних ознак предметів, а також їх тари, упаковки етикеток, ярликів, що дозволяє віднести предмети контрабанди до предметів іншого виду (наприклад, так зване камуфлювання справжності).

Незамасковані речі, навіть якщо вони не підлягають пропуску через митний кордон, не можуть вважатися контрабандою.

На відміну від фізичного приховування, яке пов'язане, в першу чергу, з фізичними діями правопорушників, документальне приховування є більш інтелектуальним способом маскування контрабанди. Зазвичай цей спосіб використовується під час переміщення значних партій товарів юридичними особами та не передбачає фізичного приховування предметів контрабанди. Відбувається воно з поданням митному органу як підстави для переміщення

предметів через митний кордон підроблених документів; документів одержаних незаконним шляхом (наприклад, в результаті надання уповноваженій особі як підстави для видачі документів завідомо неправдивих відомостей або внаслідок зловживання службовою особою своїм службовим становищем чи службової недбалості); документів, що містять неправдиві дані (щодо ваги, кількості асортименту, найменування, вартості предметів, їх інших характеристик, щодо суті угоди, відправника або одержувача предметів, щодо держави, з якої вони вивезені або в яку переміщуються); що є підставою для переміщення інших предметів [3].

Підробленими слід вважати як фальшиві документи, так і справжні, до яких внесено неправдиві відомості чи окремі зміни, що перекручують зміст інформації щодо фактів, які ними посвідчуються, а також документи з підробленими відбитками печаток, штампів, підписами тощо [21].

Всі схеми ввезення товарів в Україну без належної сплати митних платежів можна умовно поділити на групи, залежно від того наскільки вони є законними.

Найбільш зухвалими є «чорні» схеми, що передбачають переміщення вантажів без оформлення митних документів, і відповідно без сплати митних платежів. Здійснюються такі постачання, як правило, поза пунктами пропуску через кордон або шляхом декларування транспортного засобу як порожнього.

До «чорних» схем експерти також відносять, так званий «перерваний транзит», коли товари, які ввозяться в Україну, вивозяться, але лише згідно з документами, а фактично залишаються на території країни без сплати відповідних платежів [22].

До «майже білих», тобто таких, що передбачають обхід митного законодавства, належить подрібнення комерційних партій товару для уникнення оподаткування шляхом використання фізичних осіб для перевезення товарів (так званих «мурашок» або «човників»). Зазначимо, що з 1 січня 2018 р. введено зміни у правила оподаткування товарів, що ввозяться на митну територію України: фізичні особи й надалі можуть ввозити у ручній

поклажі та/або у супроводжуваному багажі товари (крім підакцизних товарів та особистих речей), сумарна фактурна вартість яких не перевищує еквівалент 500 євро та сумарна вага яких не перевищує 50 кг без оподаткування митними платежами, проте, не частіше одного разу протягом 72 годин за умови перебування за кордоном не менше ніж 24 години [23]. За оцінками як українських, так і закордонних фінансових відомств це призвело до зменшення обсягів торгівлі в рамках малого прикордонного руху [24].

Ідентичні методи уникнення оподаткування застосовуються і при пересиланні товарів міжнародними поштовими та експрес-відправленнями. Тобто, здійснюється подрібнення товарних партій, що ввозяться в Україну, до розмірів, що не підлягають оподаткуванню. Зауважимо, що вищенаведені схеми не призводять до порушення законодавства, а стають можливими через наявність законних лазівок, тому не передбачають відповідальності.

Масового розповсюдження набули «сірі» схеми імпорту товарів, суть яких полягає у зниженні фактурної вартості й кількості задекларованих вантажів, що реалізується шляхом підміни або підробки товарно-супровідних документів, маніпуляції з кодуванням товарів тощо. Через використання такого роду шахрайства значно знижуються митні платежі, що підлягають сплаті суб'єктами зовнішньої торгівлі.

Основні причини існування різноманітних вищезгаданих схем ухилення та уникнення оподаткування при переміщенні товарів через митний кордон мають як законодавчий характер, і можуть бути усунені шляхом внесення змін у митне законодавство, так і криються у недосконалостях організації роботи митних органів, підсилених корупційною складовою, а також полягають у низькому рівні забезпечення інформаційними технологіями, що характерно для країн з трансформативною економікою.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ПРОТИДІЇ КОНТРАБАНДИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ В УКРАЇНІ

3.1. Діяльність митних органів з протидії контрабанді та порушенню митних правил

Проблема митних деліктів в Україні є значною і боротьба з цим явищем є одним з пріоритетних завдань держави у контексті забезпечення фінансової безпеки.

Згідно з даними офіційних звітів митних органів, параметри ефективності боротьби з контрабандою зводяться до кількісних показників. Оцінка соціально-економічних ефектів протидії незаконній та злочинній діяльності у митній сфері ускладнена внаслідок відсутності аналітичних даних.

Заходи протидії контрабанді та порушенню митних правил в Україні здійснюються різними органами державної влади, що складають певну систему суб'єктів протидії контрабанді. Одним із таких суб'єктів є митні органи України.

У результаті вжитих заходів упродовж 2020 року митними органами виявлено 14147 порушень митних правил на суму 2,56 млрд грн. Вилучено предметів порушення митних правил на суму 970 млн грн. Найпоширенішими є випадки незаконного переміщення через митний кордон промислових товарів. За 2020 рік за скоєння таких порушень було вилучено товарів на суму 568,6 млн грн. Транспортних засобів вилучено на суму 83 млн грн, продовольчих товарів – на 135 млн грн, валюти – 87 млн грн (табл. 3.1) [25].

За даними митних органів, одним з найпоширеніших порушень митних правил є заниження митної вартості товарів. У 2018 році сума донарахувань митних платежів у результаті коригування митної вартості становила 114,0 млн грн [27], що є додатковим джерелом доходів державного бюджету (рис. 3.1).

Таблиця 3.1

**Обсяг тимчасово вилучених предметів порушень митних правил,
млн грн.**

Вид предметів правопорушень	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Промислові товари	367	353	546	569	408	663
Продовольчі товари та с/г продукція	106	62	68	119	н.д.	135
Валюта	-	161	79	76	44	87
Транспортні засоби	-	51	53	150	52	83
Всього	629	627	746	914	655	970

Джерело: складено та розраховано автором за даними [26, 27, 28].

Рис. 3.1. Обсяг додаткових надходжень від коригування митної вартості товарів та їх частка у митних платежах за період 2015 – I півріччя 2020 рр.

Джерело: складено та розраховано автором за даними [26, 27, 28].

Питома вага надходжень від коригування митної вартості у загальному обсязі митних платежів, акумульованих до ДБУ, у 2019 р. становила 2,13 % проти 1,26 % у 2018 р. В абсолютних показниках сума даних надходжень сягнула 7,96 млн грн, що значно більше (на 3,3 млн грн або на 70,8 %) показника попереднього року.

Одним із важелів протидії заниженню митної вартості є запити митних органів до митних адміністрацій іноземних країн з метою перевірки автентичності митних документів. Однак, за результатами міжнародної співпраці митних органів України з митними адміністраціями інших держав спостерігаємо низьку ефективність даного інструменту, що підтверджують дані, наведені на рис. 3.2.

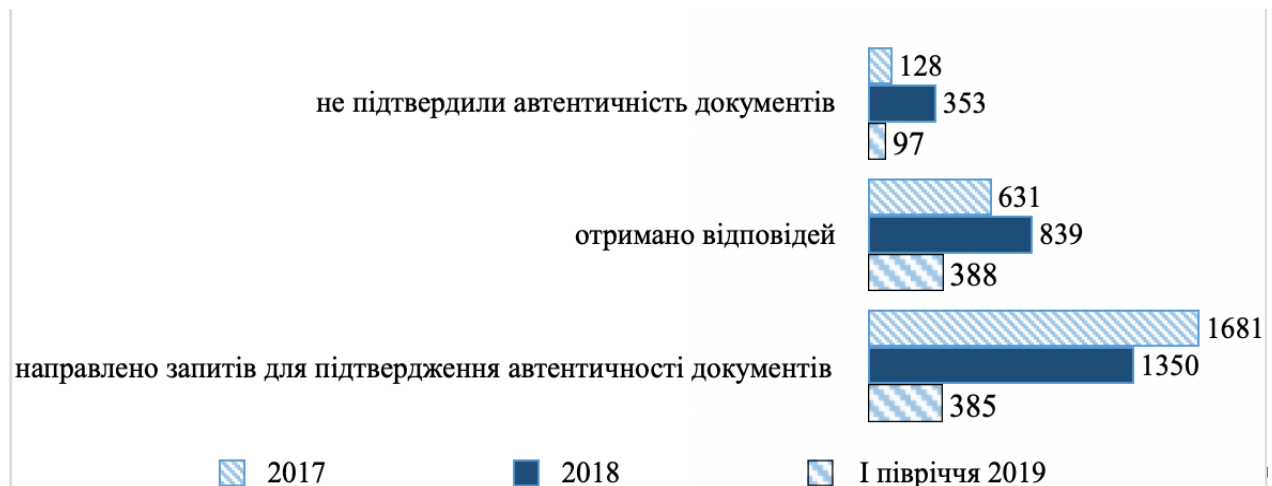

Рис. 3.2. Результати міжнародної співпраці митних органів щодо підтвердження митної вартості товарів у 2017 – I півріччі 2019 рр.

Джерело: складено автором на основі даних [29].

Враховуючи те, що відповіді на запити приходять у тому числі й на ті, які були відправлені у попередні періоди, можемо лише приблизно оцінити їх результативність: у 2017 р. близько 8 %, у 2018 р. – 26 %, в I півріччі 2019 р. – 25 % (співвідношення кількості запитів, по яких автентичність документів не підтверджена, до загальної кількості запитів). Тому одним з основних чинників, які сприяють контрабанді, є проблеми щодо обміну інформацією національних правоохоронних та контролюючих органів з відповідними органами інших держав.

Варто зазначити, що недостатня щільність системи охорони кордону України сприяла перетворенню її території на транзитний пункт для наркотрафіку. Внаслідок війни з Росією 409 км українського кордону сьогодні залишаються неконтрольованими. Основними країнами постачання

контрабандних наркотиків сьогодні є Іран, Колумбія, Молдова, Нідерланди, Німеччина, Панама, Польща, РФ, Угорщина, тощо. Враховуючи геополітичне розташування України, територія нашої держави використовується і як транспортний коридор для перевезення наркотичних засобів, і як ринок їх збуту [30].

Обсяги виявлених митними органами наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів у 2020 р. зображено на рис. 3.3.

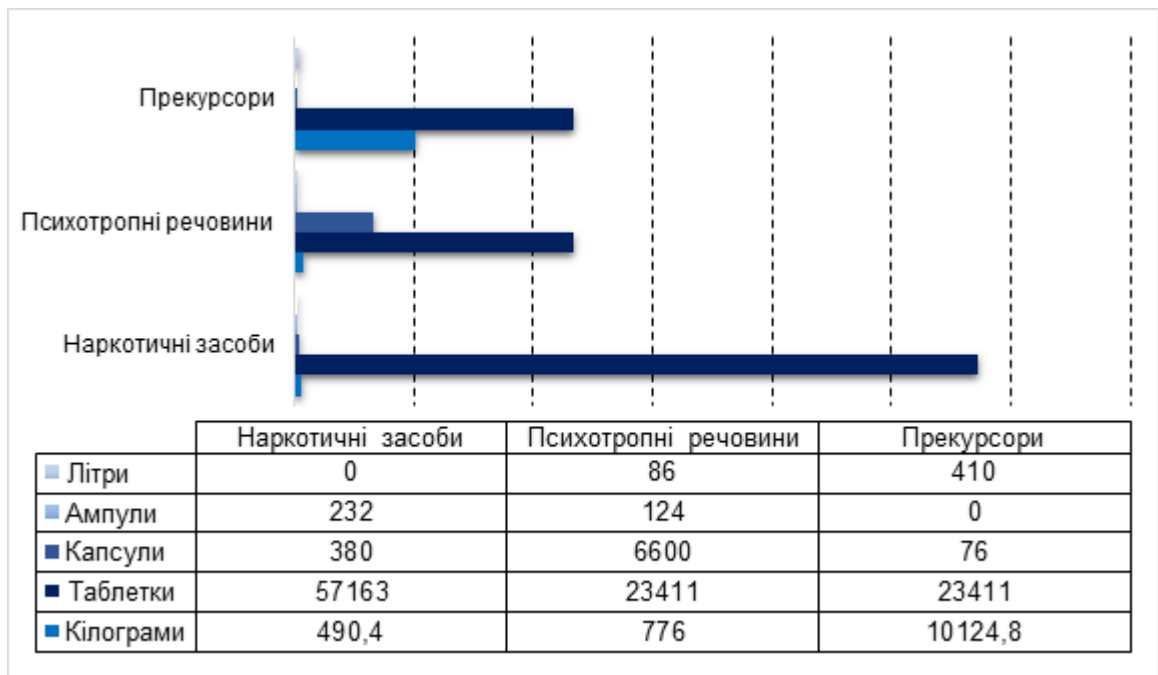

Рис. 3.3. Обсяги виявлених митними органами наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів у 2020 р.

Джерело: складено автором за даними [31].

Так, протягом 2020 року викрито 771 факт незаконного переміщення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів. Зокрема, серед них частка наркотичних засобів було найбільшою.

3.2. Стратегічні вектори боротьби з контрабандою

Аналіз стану боротьби із митними правопорушеннями та контрабандою в Україні свідчить про те, що останні залишаються одним із головних дестабілізаційних внутрішніх чинників, що негативно впливають на розвиток національної економіки та створюють загрози фінансовій безпеці.

З метою створення сприятливих умов протидії митним деліктам в Україні доцільно вжити комплекс заходів, спрямованих на зміцнення фіскальних інститутів та удосконалення митного законодавства. У країнах з високорозвинутими фіскальними інститутами значна увага приділяється матеріально-технічному забезпеченню митних органів, оскільки належний рівень оплати праці сприяє зниженню корупції, а використання високотехнологічного обладнання зменшує час на обробку інформації.

Важливою складовою проблеми слабкості митних інституцій є нерегульованість міжнародної співпраці у митній сфері. Митна служба України з 1992 року є повноправним членом Всесвітньої Митної Організації (далі – ВМО), яка значну увагу приділяє міжнародному митному співробітництву у боротьбі з контрабандою. Найважливішим документом Організації з цього питання є Конвенція, що регулює питання попередження, розслідування та покарання за порушення митних правил. Вона стосується усіх видів комерційного шахрайства, включаючи порушення прав інтелектуальної власності, протиправне переміщення наркотиків, психотропних речовин та сировини для їх виготовлення, зброї, ядерних матеріалів, токсичних речовин, культурних цінностей, рослин та тварин, що перебувають під захистом міжнародного співробітництва [32].

На основі даної Конвенції Україна уклала міжурядові угоди із багатьма країнами у сфері боротьби з незаконним переміщенням товарів через митний кордон, цілями яких є обмін інформацією, проведення навчальної діяльності фахівців з метою професійного розвитку, поширення та обміну досвідом тощо.

Вагомим моментом у вдосконаленні боротьби митних органів з порушеннями є встановлення тісного співробітництва і комунікацій із відповідними органами країн-сусідів щодо обміну попередньою інформацією з митних питань. Це дало б можливість українським митникам володіти повною, правдивою та актуальною інформацією щодо переміщення всіх товарів через митний кордон. Зокрема, таке нововведення стосується інтеграції українських інформаційних систем у митній сфері до європейської бази, що сприятиме виявленню спроб змінити вартості товару чи викривлення відомостей про країну його походження.

Слід наголосити, на відсутності належної взаємодії митних органів України не лише з митними органами інших держав, а й з іншими національними державними органами, зокрема правоохоронними, що знижує ефективність протидії контрабанді та порушенню митних правил. Причиною цього передусім є недосконалість законодавчого та нормативно-правового базису, а також проблеми у розподілі повноважень між державними органами та координації спільної діяльності.

Доцільно було б забезпечити митні органи повноваженнями, які б дали можливість оперативно реагувати на спроби незаконного ввезення товарів чи ввезення їх з суттєвими порушеннями митного законодавства. Тому є об'єктивна потреба створити відповідні підрозділи, функції яких будуть стосуватись в основному недопущення митних правопорушень та протидії їм. Посилення незалежності інспекторів митниць від правоохоронних органів сприятиме ефективнішій роботі митних органів в боротьбі з митними деліктами.

Крім того, слушною, на наш погляд, є пропозиція створити центри по боротьбі з контрабандою і порушеннями митних правил у великих та стратегічно важливих пунктах пропуску, спрямованих на протидію контрабанді та недопущення митних правопорушень на основі особливостей кожного конкретного регіону.

Наступним кроком у вдосконаленні слід вважати забезпечення високого рівня матеріально-технічного та інформаційного забезпечення митних органів. Слід постійно проводити нагляд за станом і належним функціонуванням всіх систем пункту пропуску, таких як системи спостереження і системи електронного зчитування номерів на автомобілях, пристроїв зважування, рентгенівських установок, які сканують авто та інших. Для збільшення ефективності контролю з боку митних органів, великі, стратегічно важливі пункти пропуску потрібно обладнати сучасними системами рентген-сканування вантажів і транспортних засобів, які дадуть змогу в режимі реального часу відстежувати їх вміст, наявність пустот, тайників. Створення додаткових вантажних митних комплексів позитивно сприятиме зменшенню навантаження у пунктах пропуску і дасть їм можливість зосередити свою роботу на більш ефективному проведенні митного контролю.

Створення єдиної міжвідомчої інформаційно-телекомунікаційної системи позитивно вплине на боротьбу з контрабандою і правопорушеннями. Така база забезпечить збір всієї необхідної інформації про товари, осіб і автомобілі, які здійснюють перетин митного кордону. Доступ до цієї системи варто поширити і на правоохоронні органи. Прогресивним кроком буде впровадження єдиної системи обліку транспортних засобів, які ввезені в режимі транзиту і тимчасового ввезення, з можливістю перегляду даної інформації відповідними підрозділами СБУ, Міністерства внутрішніх справ.

Для впровадження всіх вище перелічених заходів необхідні чималі фінансові ресурси з боку держави, кадрові ресурси, які володіють необхідними знаннями у галузі таких правопорушень. Проте, враховуючи суспільну та економічну шкоду, яку приносять митні делікти, такі впровадження є нагальними.

ВИСНОВКИ

Дослідження теоретичних та практичних аспектів контрабанди як загрози фінансової безпеки України та пошук напрямів боротьби з нею дозволив зробити наступні висновки та узагальнення.

У чинному національному законодавстві митні правопорушення розглядаються в двох аспектах: порушення митних правил та контрабанда. Однак, оскільки контрабанда є злочином, то інституційне визначення даного поняття міститься в Кримінальному кодексі України, який при цьому встановлює відповідальність за його вчинення.

Порушення митних правил є адміністративним правопорушенням, яке являє собою протиправні, винні (умисні або з необережності) дії чи бездіяльність, що посягають на встановлений МКУ та іншими актами законодавства України порядок переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, пред'явлення їх митним органам для проведення митного контролю та митного оформлення, а також здійснення операцій з товарами, що перебувають під митним контролем або контроль за якими покладено на митні органи МКУ чи іншими законами України, і за які МКУ передбачена адміністративна відповідальність.

Якщо за основу брати ознаку незаконного переміщення товарів через митний кордон, то під контрабандою слід розглядати незаконне переміщення усіх товарів поза митним контролем або приховуванням від митного контролю, включно з частковим чи викривленим декларуванням.

Контрабанда несе вагому загрозу фінансовій безпеці держави, оскільки в Україні висока питома вага митних платежів в структурі доходів державного бюджету. Скорочення бюджетних доходів через падіння обсягів імпорту є яскравим свідченням хиткого фінансового стану держави через високу імпортозалежність економіки, а зростання контрабанди посилює його. Частка митних платежів у доходах ДБУ становить близько 40 %, у ВВП – близько 10 %. У 2019 році питома вага таких платежів значно зменшилась, що

зумовлено як недоліками у роботі митниці зокрема, так і наявними проблемами в економіці держави загалом.

В Україні митні органи виконують вагомую фінансову роль, забезпечуючи адміністрування митних платежів, а також шляхом боротьби з митними правопорушеннями та запобігання їй протидії контрабанді.

Основним способом розрахунку потенційних обсягів нелегального імпорту та контрабанди є порівняння статистичних даних щодо обсягів торгівлі товарами національних органів статистики України та країн торговельних партнерів.

За дослідженням науковців, потенційна контрабанда та порушення митних правил щороку оцінюється в обсязі 226-320 млрд грн, від чого бюджет держави втрачає від 68 до 96 млрд грн. У географічному розрізі найбільші обсяги контрабанди спостерігаються з сусідніх держав по сухопутному кордону (Польща, Росія). Нелегальний імпорт та контрабанда є причиною недотримання доходів бюджету через втрату потенційних митних платежів. Оскільки база оподаткування ПДВ, що справляється при ввезенні товарів на митну територію України ширша, ніж в акцизного податку та мита, а ставка вища, то відповідно бюджет недоотримує значні суми саме ПДВ.

Головними чинниками, які створюють сприятливі умови для контрабанди, є передусім корупція в митних та правоохоронних органах, неефективний розподіл повноважень між митними органами та правоохоронними й контролюючими органами України та недостатня координація їх дій з митними органами інших держав щодо обміну інформацією.

Заходи протидії контрабанді та порушенню митних правил в Україні здійснюються різними органами державної влади, у тому числі митними органами. У результаті вжитих заходів упродовж 2020 року митними органами виявлено 14147 порушень митних правил на суму 2,56 млрд грн. Вилучено предметів порушення митних правил на суму 970 млн грн. У 2020 році за скоєння таких порушень митними органами було вилучено товарів на суму

568,6 млн грн. Транспортних засобів вилучено на суму 83 млн грн, продовольчих товарів – на 135 млн грн, валюти – 87 млн грн.

Аналіз стану боротьби із митними правопорушеннями та контрабандою в Україні свідчить про те, що, попри заходи, здійснені органами державної влади, контрабанда залишається одним із головних дестабілізаційних чинників внутрішнього ринку України, негативно впливає на розвиток національної економіки та створює загрози фінансовій безпеці.

Проблеми неефективної боротьби з контрабандою передусім полягають у нереалізованій реформі митної служби. З метою створення сприятливих умов протидії митним деліктам в Україні доцільно вжити комплекс заходів, спрямованих на зміцнення фіскальних інститутів та удосконалення митного законодавства, зокрема:

- ✓ посилити інформаційну та аналітичну складову діяльності митниці шляхом удосконалення процесу обміну інформацією з країнами торговельними партнерами України;

- ✓ забезпечити покращення технічного забезпечення митних органів (прилади спостереження, сканери);

- ✓ реформувати підрозділ митного аудиту;

- ✓ впроваджувати заходи боротьби з корупцією, зокрема суттєве підвищення заробітних плат та посилення контролю і відповідальності за прояви корупції в митних органах;

- ✓ припинити практику втручання мобільних груп Служби безпеки України, поліції та інших правоохоронних інституцій у діяльність митних органів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Роуз-Екерман С. Корупція та урядування. Причини, наслідки та зміни / пер. з англ. С. Кокізюк, Р. Ткачук. К. : К.І.С., 2004. 296 с.
2. Кримінальний кодекс України від 05 квітня 2011 року № 2341-14. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
3. Митний кодекс України від 13 березня 2012 року № 4495-17 / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності : Закон України від 15 листопада 2011 року № 4025-17. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4025->
5. Кукуруза Г. Митні війни: як контрабанда впливає на легальний бізнес. 18.09.2019. URL: <https://mind.ua/openmind/20202129-mitni-vijni-yak-kontrabanda-vplivae-na-legalnij-biznes>
6. Підхомний О. Чинники фінансової безпеки України в умовах глобалізації. Вісник Львівського ун-ту. Серія «Економічна». Вип. 39. 2008. С. 424–426.
7. Ладюк О. Фінансова безпека: характеристика складників. Ефективна економіка. 2016. № 11. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5280>
8. Кравчук Н.Я. Фінансова безпека: Навчально-методичний посібник / Н.Я. Кравчук, О.Я. Колісник, О.Ю. Мелих. Тернопіль: Вектор, 2010. 277 с.
9. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення). К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2004. 759 с. URL : <http://www.gbv.de/dms/zbw/505608650.pdf>
10. Мартинюк В. Фінансова безпека: навч. посіб. / Мартинюк В., Зволяк Я., Баранецька О. Тернопіль: Вектор, 2016. 264 с.
11. Висновок про результати аналізу виконання Закону України «Державний бюджет України на 2020 рік» у першому півріччі. Рахункова палата

- України. URL: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2020/22-3_2020/Vysn_22-3_2020.pdf
12. Висновки про результати аналізу річного звіту про виконання Закону України «Про Державний бюджет України на 2019 рік» Рахункова палата України. URL: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2020/9-1_2020/Vysn_9-1_2020.pdf
 13. Звіти про виконання Державного бюджету України за 2015 – 2020 рр.. Державна казначейська служба України URL: <http://www.treasury.gov.ua>
 14. Валовий внутрішній продукт. Державна служба статистики України. URL: <http://ukrstat.gov.ua>
 15. Положення «Про Державну митну службу України», затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 227 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2019-%D0%BF>
 16. Dev Kar and Sarah Freitas. Illicit Financial Flows from Developing Countries Over the Decade Ending 2009: Washington DC: Global Financial Integrity, 2011. 85 p.
 17. Дубровський В., Черкашин В. Порівняльний аналіз фіскального ефекту від застосування інструментів ухилення / уникнення оподаткування в Україні. Київ, 2017. URL: <http://rpr.org.ua/wp-content/uploads/2017/09/Instumentariy-uhilyannyavid-splati-podatktiv-2017.pdf>
 18. Дубровський В., Черкашин В., Гетман О. Порівняльний аналіз фіскального ефекту від застосування інструментів ухилення/уникнення оподаткування в Україні: нові виклики. Інститут соціально-економічної трансформації. 2020. URL: http://iset-ua.org/images/Shemi_minimizacii_podatkiv_2020.pdf
 19. Аналіз обсягів контрабанди в Україні. 2019. Ukraine Economic Outlook. URL: <https://www.ukraine-economic-outlook.com/researches>
 20. Ukraine Economic Outlook. Оглядний портал: URL: <http://ua-outlook.com.ua/wp-content/uploads>

21. Про судову практику в справах про контрабанду та порушення митних правил : постанова Пленуму Верховного Суду України від 03 червня 2005 р. №8. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/VS05051.html.
22. Комаров О.В. Система управління ризиками у контексті спрощення митних процедур та забезпечення митної безпеки. URL: <http://ndi-fp.nusta.edu.ua/thesis/688/>
23. Теорія держави і права / В. В. Кричинська. URL: https://lubbook.org/book_660.html
24. Ляшенко О., Плєскач Б., Бантуш В. Економічна безпека та національна конкурентоспроможність в умовах глобалізації. Економіческие науки. 2009. № 3. С. 113-118. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/24545/41-Lyashenko.pdf?sequence=1>
25. Звіти роботи Держмитслужби за 2020 рік. URL: <https://customs.gov.ua/plani-ta-zviti-roboti>
26. Звіти про виконання Державного бюджету України за 2015 – 2020 рр.. Державна казначейська служба України URL: <http://www.treasury.gov.ua>
27. Звіти Державної фіскальної служби України за 2015 – 2018 рр.. Державна фіскальна служба України. URL: <http://sfs.gov.ua/diyalnist-/plani-ta-zviti-roboti-/237691.html>
28. Державна митна служба України: Щодо окремих показників експортно-імпортних операцій, порушення митних правил та інше за 2019 та перше півріччя 2020 року. URL: відповідь від 02.09.2020 р. № 29-3/30-02/10/10902 на запит від фізичної особи; Державна митна служба України. Електронні текстові дані (1 файл). К., 2020. Відповідь дано електрон. поштою.
29. Звіти Державної фіскальної служби України за 2014 – 2018 рр.. Державна фіскальна служба України. URL: <http://sfs.gov.ua/diyalnist-/plani-ta-zviti-roboti-/237691.html>

30. Удосконалення правового регулювання митної справи. Матеріали науково-практичної інтернет-конференції. (Хмельницький, 16 травня 2018 року). УДФСУ. URL: http://ndi-fr.nusta.edu.ua/files/doc/2018_Zbirnuk_2018_05_16.PDF
31. Сторожук О. Митно-тарифне регулювання як фактор забезпечення зовнішньоекономічної безпеки в умовах євроінтеграції. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. № 17. С. 94–98. URL: <http://legalposition.umsf.in.ua/archive/2019/4/28.pdf>
32. Міжнародна конвенція про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства від 09.06.1977 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_926#Text

ДОДАТКИ

Склад та характеристика предметів контрабанди

Предмет контрабанди	Характеристика
Культурні цінності	Об'єкти матеріальної та духовної культури, що мають художнє, історичне, етнографічне та наукове значення і підлягають збереженню, відтворенню та охороні відповідно до законодавства України (оригінальні художні твори живопису, графіки та культури; предмети пов'язані з історичними подіями, розвитком суспільства та держави, історією науки та культури; предмети музейного значення, знайдені під час археологічних розкопок; унікальні та рідкісні музичні інструменти; рідкісні монети, ордени, медалі, печатки та інші предмети колекціонування; рідкісні поштові марки тощо).
Отруйні речовини	Отрути, токсини (бойові, лікарські, сільськогосподарські та інші), які потрапляючи всередину організму людини через органи дихання, травлення або через шкіру, здатні викликати смерть людини або психоневрологічний розлад, порушення дихання чи функції серцево-судинної системи, ураження нирок чи печінки тощо.
Сильнодіючі речовини	Лікарські, побутові, промислові та інші хімічні речовини, здатні своїм впливом на живий організм заподіяти йому шкоди.
Радіоактивні матеріали	Будь-які матеріали, включаючи радіоактивні відходи, питома або сумарна активність радіонуклідів у яких перевищує межі, встановлені нормами, правилами і стандартами з ядерної та радіаційної безпеки.
Вибухові речовини	Хімічні сполуки чи суміші, здатні під впливом зовнішнього імпульсу до самопоширення з великою швидкістю хімічної реакції з утворенням газоподібних продуктів та виділенням тепла (амоніти, тротил, порохи тощо).
Бойові припаси	Частина (вид) озброєння, безпосередньо призначена для ураження живої сили противника, знищення його бойової техніки, руйнування укріплень, споруд і виконання спеціальних завдань (гранати, авіаційні бомби, димові шашки тощо).
Зброя	Будь-яка вогнепальна зброя, ядерна, хімічна, біологічна та інші види зброї масового ураження, холодна зброя.
Спеціальні технічні засоби негласного отримання інформації	Засоби негласного аудіо-, відеоконтролю та спостереження за особою, річчю або місцем, засоби негласного отримання інформації про місцезнаходження та/або переміщення особи/транспортних засобів, засоби для негласного зняття інформації з електронних інформаційних систем тощо.
Наркотичні засоби	Речовини, природні чи синтетичні, препарати, рослини, включені до Переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів (героїн, канабіс, макова солома, опій тощо)

Психотропні речовини	Речовини природні чи синтетичні, препарати, природні матеріали, включені до Переліку (ЛСД, катинон, мескалін, парагексил тощо).
Аналоги наркотичних засобів і психотропних речовин	Заборонені до обігу на території України речовини синтетичні чи природні, не включені до Переліку, хімічна структура та властивості яких подібні до хімічної структури та властивостей наркотичних засобів і психотропних речовин, психоактивну дію яких вони відтворюють.
Прекурсори	Речовини, які використовуються для виробництва, виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин, включені до Переліку.
Фальсифіковані лікарські засоби	Лікарський засіб, який умисно промаркований неідентично (невідповідно) відомостям про лікарський засіб з відповідною назвою, що внесені до Державного реєстру лікарських засобів (Держреєстру), а так само лікарський засіб, який умисно підроблений у інший спосіб і не відповідає відомостям, у тому числі складу, про лікарський засіб з відповідною назвою, що внесені до Держреєстру.

Джерело: складено автором на основі [2].

Кримінальна відповідальність за контрабанду в Україні

№ п/п	Вид злочину	Зміст злочину	Міра покарання
1.	Контрабанда (ст. 201 ККУ)	1. Контрабанда, тобто переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю культурних цінностей, отруйних, сильнодіючих, вибухових речовин, радіоактивних матеріалів, зброї або боєприпасів (крім гладкоствольної мисливської зброї або бойових припасів до неї), частин вогнепальної нарізної зброї, а також спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації.	Позбавлення волі на строк від трьох до семи років.
		2. Та сама дія, вчинена за попередньою змовою групою осіб або особою, раніше судимою за злочин, передбачений цією статтею, або службовою особою з використанням службового становища.	Позбавлення волі на строк від п'яти до дванадцяти років з конфіскацією майна.
2.	Переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю лісоматеріалів або пиломатеріалів цінних та рідкісних порід дерев, лісоматеріалів необроблених, а також інших лісоматеріалів, заборонених до вивозу за межі митної території України (ст. 201 ¹ ККУ)	1. Переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю лісоматеріалів або пиломатеріалів цінних та рідкісних порід дерев, лісоматеріалів необроблених, а також інших лісоматеріалів, заборонених до вивозу за межі митної території України.	Позбавлення волі на строк від трьох до п'яти років.
		2. Та сама дія, вчинена особою, яка раніше вчинила один із злочинів, передбачених ст. 201, 201 ⁻¹ , 246 ККУ, або за попередньою змовою групою осіб, або службовою особою з використанням влади чи службового становища, або у великому розмірі.	Позбавлення волі на строк від п'яти до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років та з конфіскацією майна.
		3. Дії, передбачені ч. 1 або 2 ст. 201 ¹ ККУ, вчинені організованою групою чи в особливо великому розмірі.	Позбавленням волі на строк від десяти до дванадцяти років з позбавленням права обіймати певні посади.

Продовження Додатку Б

Примітка. 1. Під цінними та рідкісними породами дерев слід розуміти роди дерев, передбачені статтею 1 Закону України "Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, пов'язаної з реалізацією та експортом лісоматеріалів".			
2. Під переміщенням у великому розмірі у цій статті слід розуміти переміщення лісоматеріалів або пиломатеріалів цінних та рідкісних порід дерев, а також лісоматеріалів необроблених, вартість яких в одну тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, під переміщенням в особливо великому розмірі - вартість яких у дві тисячі і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.			
3	Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів (ст. 3085 ККУ)	Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів, тобто їх переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю.	Позбавлення волі на строк від п'яти до восьми років.
		2. Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, а також якщо предметом цих дій були особливо небезпечні наркотичні засоби чи психотропні речовини або наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги чи прекурсори або фальсифіковані лікарські засоби у великих розмірах.	Позбавлення волі на строк від восьми до десяти років з конфіскацією майна.
		3. Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів, вчинена організованою групою, а також якщо предметом контрабанди були наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги чи прекурсори або фальсифіковані лікарські засоби в особливо великих розмірах.	Позбавлення волі на строк від десяти до дванадцяти років з конфіскацією майна.
Примітка. Поняття великий та особливо великий розмір наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, а також отруйних чи сильнодіючих речовин або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів, або фальсифікованих лікарських засобів визначається центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я, спільно з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, протидії їх незаконному обігу.			

Джерело: складено автором на основі [2].

Види порушень митних правил та відповідальність за такі правопорушення

№ п/п	Вид порушення	Зміст порушення	Відповідальність
1	2	3	4
1.	Порушення режиму зони митного контролю (ст. 468 МКУ)	Проведення господарських робіт у зоні митного контролю, переміщення через межі зони митного контролю і в межах цієї зони товарів, транспортних засобів, перетинання меж зони митного контролю громадянами, які не перетинають митний кордон України, та посадовими особами державних органів, які не проводять заходи офіційного контролю, та їх пересування в межах цієї зони з порушенням порядку, встановленого статтею 332 МКУ.	Попередження або накладення штрафу в розмірі 20 н.м.д.г.
2.	Неправомірні операції з товарами, митне оформлення яких не закінчено, або з товарами, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем (ст. 469 МКУ)	1. Проведення з товарами, митне оформлення яких не закінчено, або з товарами, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем на складі тимчасового зберігання, на складі організації - отримувача гуманітарної допомоги або на митному складі, операцій, не передбачених статтями 203, 325 МКУ, або проведення операцій, передбачених зазначеними статтями, без дозволу органу доходів і зборів.	Попередження або накладення штрафу в розмірі 20 н.м.д.г.
		2. Зміна стану товарів, митне оформлення яких не закінчено, або товарів, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем на складі тимчасового зберігання, на складі організації - отримувача гуманітарної допомоги або на митному складі, користування та розпорядження ними без дозволу органу доходів і зборів, а так само невжиття передбачених ч. 4 ст. 204 МКУ заходів щодо товарів, строк тимчасового зберігання яких під митним контролем на складі тимчасового зберігання, на складі організації - отримувача гуманітарної допомоги або на митному складі закінчився.	Накладення штрафу в розмірі 500 н.м.д.г.
		3. Видача без дозволу органу доходів і зборів або втрата товарів, митне оформлення яких не закінчено, або товарів, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем на складі тимчасового зберігання, на складі організації - отримувача гуманітарної допомоги або на митному складі.	Накладення штрафу в розмірі 1000 н.м.д.г.
3.	Недоставлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення та документів до органу доходів і зборів призначення, видача їх без дозволу органу доходів і зборів або втрата (ст. 470 МКУ)	1. Перевищення встановленого статтею 95 МКУ строку доставки товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що перебувають під митним контролем, до органу доходів і зборів призначення (а при переміщенні в межах зони діяльності одного органу доходів і зборів - від одного підрозділу цього органу до іншого), митних або інших документів на ці товари, транспортні засоби не більше ніж на одну добу.	Попередження або накладення штрафу в розмірі 10 н.м.д.г..

Продовження Додатку В

1	2	3	4
		2. Вчинення правопорушення, передбаченого частиною першою цієї статті, особою, яка протягом року притягалася до відповідальності за вчинення такого правопорушення, а так само перевищення встановленого статтею 95 МКУ строку доставки товарів, транспортних засобів комерційного призначення, митних або інших документів на ці товари, транспортні засоби більше ніж на одну добу, але не більше ніж на десять діб.	Накладення штрафу в розмірі 200 н.м.д.г.
		3. Перевищення встановленого статтею 95 МКУ строку доставки товарів, транспортних засобів комерційного призначення, митних або інших документів на ці товари більше ніж на десять діб, а так само втрата цих товарів, транспортних засобів, документів чи видача їх без дозволу органу доходів і зборів.	Накладення штрафу в розмірі 500 н.м.д.г.
4.	Порушення порядку проходження митного контролю в зонах (коридорах) спрощеного митного контролю (ст. 471 МКУ)	Порушення встановленого МКУ порядку проходження митного контролю в зонах (коридорах) спрощеного митного контролю, тобто переміщення через митний кордон України особою, яка формою проходження митного контролю обрала проходження (проїзд) через "зелений коридор", товарів, переміщення яких через митний кордон України заборонено або обмежено законодавством України, або товарів в обсягах, що перевищують неоподатковувану норму переміщення через митний кордон України.	Накладення штрафу в розмірі 100 н.м.д.г., а у разі якщо безпосередніми предметами правопорушення є товари, переміщення яких через митний кордон України заборонено або обмежено законодавством України, - також конфіскацію цих товарів.
5.	Недекларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення (ст. 472 МКУ)	Недекларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України, тобто незаявлення за встановленою формою точних та достовірних відомостей (наявність, найменування або назва, кількість тощо) про товари, транспортні засоби комерційного призначення, які підлягають обов'язковому декларуванню у разі переміщення через митний кордон України.	Накладення штрафу в розмірі 100 відсотків вартості цих товарів, транспортних засобів з конфіскацією зазначених товарів, транспортних засобів.
6.	Пересилання через митний кордон України у міжнародних поштових та експрес-відправленнях товарів, заборонених до такого пересилання (ст. 473 МКУ)	Пересилання через митний кордон України в міжнародних експрес-відправленнях товарів, заборонених до такого пересилання законодавством України, а також пересилання у міжнародних поштових відправленнях товарів, заборонених до пересилання актами Всесвітнього поштового союзу.	Конфіскація цих товарів.

Продовження Додатку В

1	2	3	4
7.	Перешкоджання посадовій особі органу доходів і зборів в доступі до товарів, транспортних засобів, документів (ст. 474 МКУ)	1. Перешкоджання посадовій особі органу доходів і зборів під час здійснення нею митного контролю або провадження в справі про контрабанду чи порушення митних правил у доступі до товарів, транспортних засобів, документів. 2. Вчинення правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 474 МКУ, особою, яка протягом року притягалася до відповідальності за вчинення такого правопорушення, а так само перешкоджання посадовій особі органу доходів і зборів, невиконання її вимог під час проведення перевірки обліку товарів, що переміщуються через митний кордон України та/або перебувають під митним контролем, чи документальної перевірки дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи.	Накладення штрафу в розмірі 100 н.м.д.г. Накладення штрафу в розмірі 500 н.м.д.г.
8.	Неподання органу доходів і зборів звітності щодо товарів, які перебувають під митним контролем (ст. 475 МКУ)	Неподання утримувачем магазину безмитної торгівлі, складу тимчасового зберігання, митного складу, вантажного митного комплексу, особою, відповідальною за експлуатацію складу організації - отримувача гуманітарної допомоги, органу доходів і зборів звіту про рух товарів, а також порушення порядку ведення обліку таких товарів.	Накладення штрафу в розмірі 50 н.м.д.г.
9.	Переміщення товарів через митний кордон України з порушенням прав інтелектуальної власності (ст. 476 МКУ)	Ввезення на митну територію України або вивезення за межі цієї території товарів, призначених для виробничої або іншої підприємницької діяльності, з порушенням охоронюваних законом прав інтелектуальної власності.	Накладення штрафу в розмірі 1000 н.м.д.г. з конфіскацією товарів, що переміщуються з порушенням права інтелектуальної власності.
10.	Порушення встановленого законодавством порядку ввезення товарів на територію вільної митної зони, вивезення товарів за межі цієї території та/або встановленого законодавством порядку проведення операцій з товарами, поміщеними в режим вільної митної зони (ст. 477 МКУ)	Порушення встановленого законодавством порядку ввезення товарів на територію вільної митної зони, вивезення товарів з цієї території, проведення операцій з товарами, поміщеними в режим вільної митної зони, а так само порушення встановленого ч. 2 ст. 436 МКУ строку розпорядження товарами, розміщеними у вільній митній зоні, у разі анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію цієї зони.	Накладення штрафу в розмірі 1000 н.м.д.г.
11.	Порушення порядку зберігання товарів на митних складах та здійснення операцій із цими товарами (ст. 478 МКУ)	1. Проведення з товарами, що зберігаються в режимі митного складу на митних складах, операцій, передбачених ч. 2 ст. 127 МКУ, без дозволу органу доходів і зборів.	Накладення штрафу в розмірі 20 н.м.д.г.

Продовження Додатку В

1	2	3	4
		2. Зміна стану товарів, що зберігаються в режимі митного складу на митних складах, без дозволу органу доходів і зборів, невжиття передбачених ч. 5 ст. 129 МКУ заходів щодо товарів, строк зберігання яких в режимі митного складу закінчився, а так само порушення встановленого ч. 2 ст. 429 МКУ строку розпорядження товарами, які зберігаються на митному складі, у разі анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію цього складу.	Накладення штрафу в розмірі 500 н.м.д.г.
		3. Видача без дозволу органу доходів і зборів або втрата товарів, що зберігаються в режимі митного складу на митних складах.	Накладення штрафу в розмірі 1000 н.м.д.г.
12.	Порушення порядку або строків розпорядження товарами, розміщеними у магазині безмитної торгівлі (ст. 479 МКУ)	Порушення встановлених МКУ порядку або строків розпорядження товарами, розміщеними у магазині безмитної торгівлі, у разі ліквідації магазину або зупинення дії чи анулювання дозволу на його відкриття та експлуатацію.	Накладення штрафу в розмірі 1000 н.м.д.г.
13.	Порушення порядку здійснення операцій з переробки товарів (ст. 480 МКУ)	Порушення встановленого МКУ та іншими актами законодавства України порядку здійснення операцій з переробки товарів, у тому числі невивезення за межі митної території України (неввезення на митну територію України) товарів, що переміщувалися через митний кордон України з метою переробки, та/або продуктів їх переробки після закінчення строку переробки.	Накладення штрафу в розмірі 1000 н.м.д.г.
14.	Перевищення строку тимчасового ввезення або тимчасового вивезення товарів (ст. 481 МКУ)	1. Перевищення встановленого відповідно до МКУ строку тимчасового ввезення товарів на митну територію України або строку тимчасового вивезення товарів за межі митної території України не більше ніж на три доби.	Попередження або накладення штрафу в розмірі 50 н.м.д.г.
		2. Вчинення правопорушення, передбаченого частиною першою цієї статті, особою, яка протягом року притягалася до відповідальності за вчинення такого правопорушення, а так само перевищення строку тимчасового ввезення товарів на митну територію України або строку тимчасового вивезення товарів за межі митної території України більше ніж на три доби, але не більше ніж на десять діб.	Накладення штрафу в розмірі 300 н.м.д.г.
		3. Перевищення строку тимчасового ввезення товарів на митну територію України або строку тимчасового вивезення товарів за межі митної території України більше ніж на десять діб.	Накладення штрафу в розмірі 1000 н.м.д.г.

Продовження Додатку В

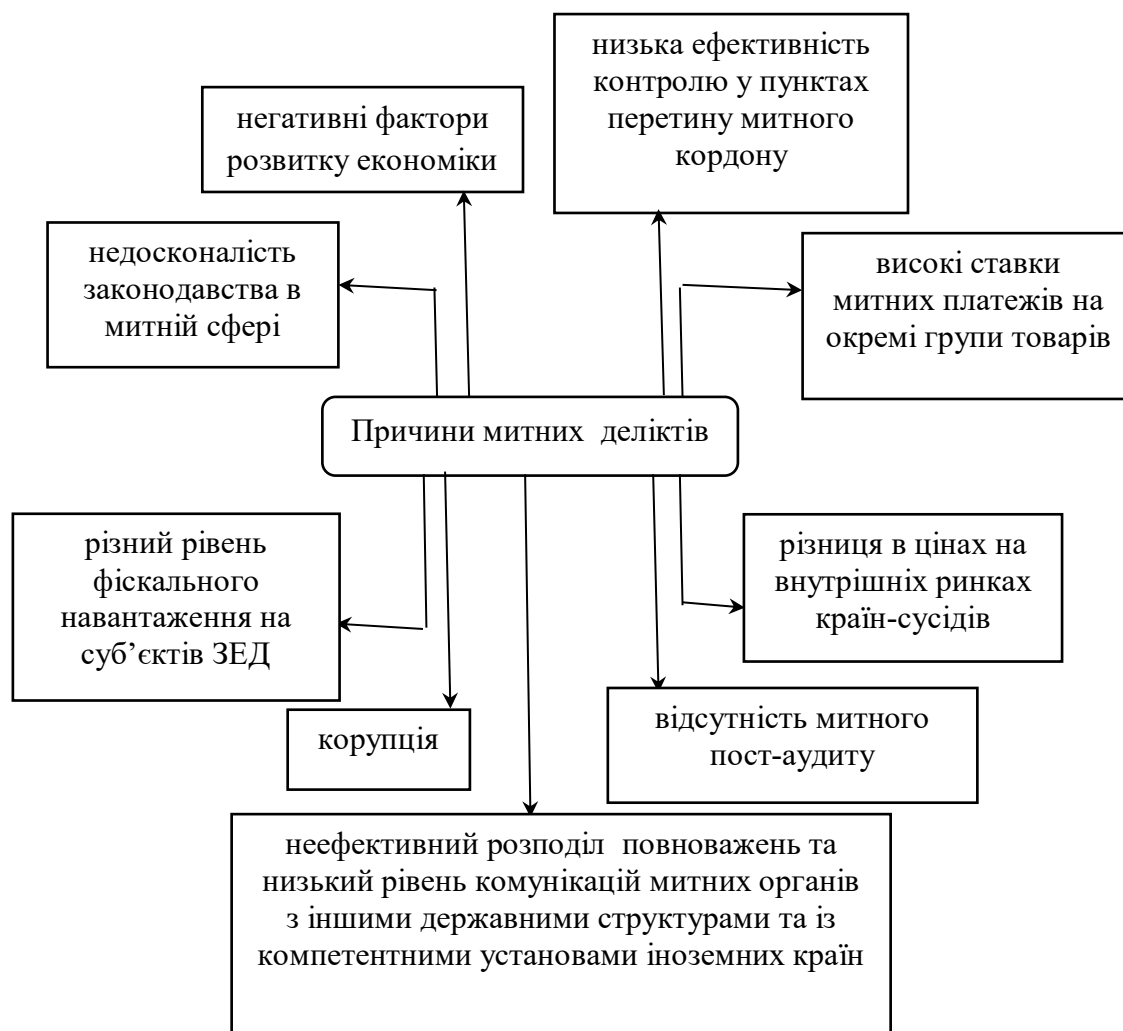
1	2	3	4
15.	Переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України поза митним контролем (ст. 482 МКУ)	1. Переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України поза митним контролем, тобто поза місцем розташування органу доходів і зборів або поза робочим часом, установленим для нього, і без виконання митних формальностей, або з незаконним звільненням від митного контролю внаслідок зловживання службовим становищем посадовими особами органу доходів і зборів.	Накладення штрафу в розмірі 100 відсотків вартості товарів, транспортних засобів - безпосередніх предметів порушення митних правил з конфіскацією цих товарів, транспортних засобів і транспортних засобів, що використовувалися для переміщення товарів - безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України поза митним контролем.
		2. Дії, передбачені ч. 1 ст. 482 МКУ, вчинені особою, яка протягом року притягалася до відповідальності за вчинення правопорушення, передбаченого ст. 482 або ст. 483 МКУ.	Накладення штрафу в розмірі 200 відсотків вартості товарів, транспортних засобів - безпосередніх предметів порушення митних правил з конфіскацією цих товарів, транспортних засобів і транспортних засобів, що використовувалися для переміщення товарів - безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України поза митним контролем.
16.	Переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю (ст. 483 МКУ)	1. Переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю, тобто з використанням спеціально виготовлених сховищ (тайників) та інших засобів або способів, що утруднюють виявлення таких товарів, або шляхом надання одним товарам вигляду інших, або з поданням органу доходів і зборів як підстави для переміщення товарів підроблених документів чи документів, одержаних незаконним шляхом, або таких, що містять неправдиві відомості щодо найменування товарів, їх ваги (з урахуванням допустимих втрат за належних умов зберігання і транспортування) або кількості, країни походження, відправника та/або одержувача, кількості вантажних місць, їх маркування та номерів, неправдиві відомості, необхідні для визначення коду товару згідно з УКТ ЗЕД та його митної вартості.	Накладення штрафу в розмірі 100 відсотків вартості товарів - безпосередніх предметів порушення митних правил з конфіскацією цих товарів, а також товарів, транспортних засобів із спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для переміщення товарів - безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України.

Продовження Додатку В

1	2	3	4
17.		2. Дії, передбачені ч. 1 ст. 483, вчинені особою, яка протягом року притягалася до відповідальності за вчинення правопорушення, передбаченого ст. 483 або ст. 482 МКУ.	Накладення штрафу в розмірі 200 відсотків вартості товарів - безпосередніх предметів порушення митних правил з конфіскацією цих товарів, а також товарів, транспортних засобів із спеціально виготовленими сховищами (тайниками), що використовувалися для переміщення товарів - безпосередніх предметів порушення митних правил через митний кордон України.
18.	Зберігання, перевезення чи придбання товарів, транспортних засобів комерційного призначення, ввезених на митну територію України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю (ст. 484 МКУ)	1. Зберігання, перевезення, придбання чи використання товарів, транспортних засобів комерційного призначення, ввезених на митну територію України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю.	Накладення штрафу в розмірі 100 відсотків вартості цих товарів, транспортних засобів або їх конфіскацію.
19.	Дії, спрямовані на неправомірне звільнення від сплати митних платежів чи зменшення їх розміру, а також інші протиправні дії, спрямовані на ухилення від сплати митних платежів (ст. 485 МКУ)	1. Заявлення в митній декларації з метою неправомірного звільнення від сплати митних платежів чи зменшення їх розміру неправдивих відомостей щодо істотних умов зовнішньоекономічного договору (контракту), ваги (з урахуванням допустимих втрат за належних умов зберігання і транспортування) або кількості, країни походження, відправника та/або одержувача товару, неправдивих відомостей, необхідних для визначення коду товару згідно з УКТ ЗЕД та його митної вартості, та/або надання з цією ж метою органу доходів і зборів документів, що містять такі відомості, або несплата митних платежів у строк, встановлений законом, або інші протиправні дії, спрямовані на ухилення від сплати митних платежів, а так само використання товарів, стосовно яких надано пільги щодо сплати митних платежів, в інших цілях, ніж ті, у зв'язку з якими було надано такі пільги.	Накладення штрафу в розмірі 300 відсотків несплаченої суми митних платежів.

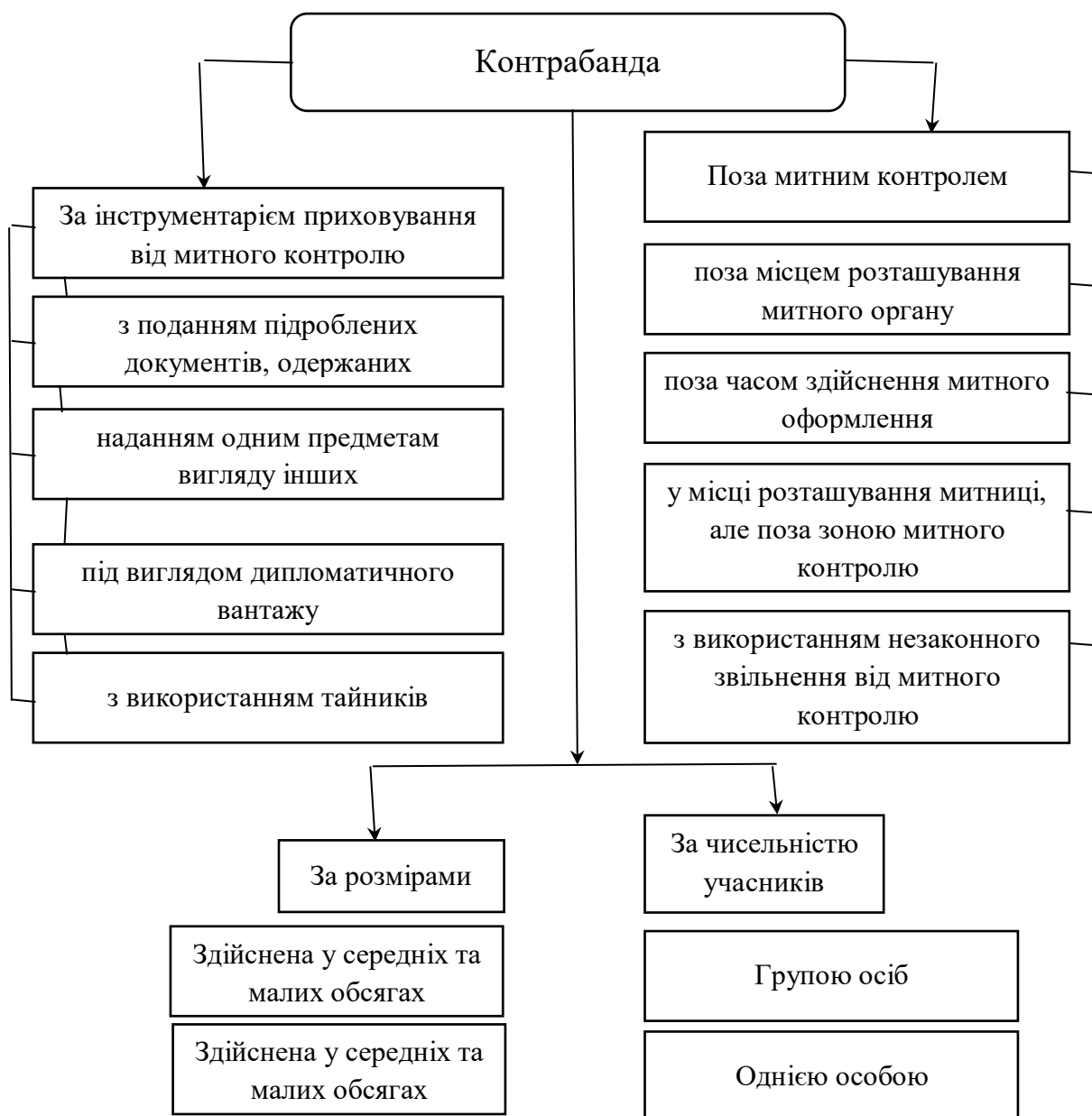
Джерело: складено автором на основі [3]

Причини митних деліктів

Джерело: складено автором.

Різновиди способів вчинення контрабанди

Джерело: складено автором за даними [18]

АНОТАЦІЯ

Актуальність теми. За оцінками численних наукових та експертних досліджень в Україні значні масштаби проявів порушень митних правил, контрабанди та корупції в митній сфері. В епоху глобалізації, в стані невизначеності та непередбачуваності розвитку соціально-економічних процесів через світову пандемію, спричинену поширенням коронавірусної інфекції, на тлі посилення інтеграції у світовій економіці та експансії контрабандних явищ, актуальності набуває проблема забезпечення фінансової безпеки держави.

Контрабанда та порушення митних правил завдають не лише вагомої економічної та соціальної шкоди в державі. Від численних митних злочинів страждає державний бюджет, національні товаровиробники, спотворюється ринкова конкуренція і збагачуються злочинні угруповання. Це підтверджує актуальність даного дослідження для побудови в Україні правової соціальної держави та забезпечення її фінансової безпеки.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є обґрунтування теоретичних та практичних аспектів контрабанди як загрози фінансової безпеки України та формулювання пропозицій щодо шляхів боротьби з нею.

Для досягнення поставленої мети було поставлено наступні завдання:

- охарактеризувати теоретико-правовий базис контрабанди;
- дослідити сутність фінансової безпеки держави через призму фіскальних загроз;
- проаналізувати обсяги нелегального імпорту та контрабанди;
- охарактеризувати основні способи вчинення контрабанди;
- висвітлити діяльність митних органів з протидії контрабанді та порушенню митних правил;
- окреслити стратегічні вектори боротьби з контрабандою.

Методи наукового дослідження. Робота базується на загальнонаукових та спеціальних методах і підходах до пізнання, які дають можливість комплексно окреслити та вирішити теоретичні та практичні завдання даного

дослідження. У дослідженні використано методи логічного узагальнення, системного підходу, порівняння та синтезу. Вказані методи були застосовані головним чином при дослідженні соціально-економічної природи й теоретичних основ протидії митним правопорушенням. До спеціально-наукових методів, які використані в роботі, відносяться методи економічного аналізу і статистичних групувань, різноманітні фінансово-розрахункові методи. За допомогою цих методів був проведений аналіз статистичних даних, які характеризують порушення митних правил та контрабанду в Україні. Метод графічного зображення використаний для виконання розрахунково-аналітичної роботи та зображення результатів дослідження; абстрактно-логічний – для узагальнення та формулювання висновків.

Загальна характеристика роботи. Наукова робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Основний обсяг роботи становить 30 сторінок. Робота містить 2 таблиці та 7 рисунків, 5 додатків. Список використаної літератури налічує 32 джерела.